

**HRVATSKO
DRUŠTVO
LIKOVNIH
UMJETNI
KAISTRE**

Žitnik Davorin, I Dürrer i Beuys i Maļjević, akrilik, jlepilo i preparirano krzno zeca na platnu, 70x70 cm, 2013.

KADA OTPAD POSTAJE UMJETNOST

14. 2. - 7. 3. 2025.

Galerija HDLU Istre, Zagrebačka 4, 52100 Pula - Pola
istrehdlui2020@gmail.com; www.hdluistre.hr
otvoreno svakim radnim danom od 9:00 do 15:00 sati

Selektirani tematski projekt HDLU-a Istre "KADA OTPAD POSTAJE UMJETNOST"

Mnogo toga promijenilo se u umjetnosti otkad su početkom prošlog stoljeća novonastale europske avangarde pokrenule kulturnu revoluciju postavljajući temelje za sve buduće generacije umjetnika.

Među svima najveće zasluge za likovnu umjetnost imali su Picasso i Marcel Duchamp, zasigurno među najvećim inovatorima i vizionarima u povijesti. U relativno kratko vrijeme ti velikani afirmirali su se u svijetu tako da su njihove ideje brzo postale neizbježne reference za sve likovnjake suvremenog naraštaja.

S vremenom oba umjetnika krenula su različitim putevima. Dok se Picasso fokusirao pretežno na artefakte kao konkretan plod vlastite neograničene kreativnosti, znatizelje i beskrajne energije, Duchamp se zanimao za samu ideju kao takvu, koja dobiva svoje konačno oblikovanje marljivim radom, bez vidljivih spontanijih obilježja i često nakon dugog mentalnog procesa. U oba slučaja, rezultati njihove istrage karakteriziraju ujedno i njihove ljudske osobine.

Moćna umjetnost temperamentnog Španjolca otvorila je put prema novom izražaju i slobodi u slikarstvu i kiparstvu, a koncept promišljenog Francuza toliko je bio iznad njegovog vremena da u stvari danas živimo njegovo vrijeme, ni više ni manje kao što tek sada koristimo u potpunosti genijalno nasljeđe Nikole Tesle.

U konstantnoj potrazi za istraživanjem ti umjetnici eksperimentirali su s raznim materijalima koji su bili daleko od uobičajenih dotad korištenih propitujući diktat klasične umjetnosti posvećene mimezisu. Prvi put počinju se koristiti kolaži, asamblaži, objet trouvé ili ready made, što su vrlo često odbačeni predmeti koje umjetnik pronalazi, reciklira i komponira u sasvim novom kontekstu, ponekad i s određenom dozom ironije.

Od kubizma i dadaizma do danas skoro pa i nema umjetnika koji nije barem djelomično koristio neke odbačene predmete, papire i sl., za umjetničke svrhe. Snaga recikliranja dobiva epsku vrijednost kada krajnji rezultat otvara put u nove estetske i konceptualne vrijednosti, koje imaju jednako dostojanstvo i razloge postojanja koliko i uobičajeni „plemenitiji“ načini umjetničkog stvaranja što nam je tradicija ostavila u nasljeđe.

Protagonisti futurizma, nadrealizma, ruske avangarde, nouveau realisma, pravca arte povera, kao i umjetnici Meret Oppenheim, Joseph Cornell, Alexander Calder, Alberto Burri, Piero Manzoni, Mimmo Rotella, John Chamberlain, Robert Rauschenberg, Antoni Tàpies, Nam June Paik, Fabio Mauri, Joseph Beuys, Gabriel Orozco, Anselm Kiefer, Tracey Emin, Sarah Lucas, Damien Hirst, Wim Delvoe, Tom Sachs i Ai Weiwei svi su barem jednom koristili otpad raznog porijekla i s različitim ciljevima kao sastavni dio vlastitog rada.

U arhitekturi Antonio Gaudí upotrebljava polomljeni šareni keramički otpad koji mu stiže direktno iz keramičkih tvornica i kombinira ga kao mozaik u izvornoj katalonskoj tehnici trencadís za dekoriranje vanjskih zidova, fasada, krovova te raznih ukrasnih i arhitektonskih elemenata u najprestižnijim zgradama u Barceloni: Casa Batlló, Casa Milà, Park Güell i u manjoj mjeri u Sagrada Família.

Za Kurta Schwittersa svaki pojedinačni materijal koje oko percipira, od najmanjeg komadića papira, korištene putničke karte, starih novina, kuverte, slova i brojeva, etikete, ambalaže, reklame do raznih većih predmeta, jednako je važan za stvaranje umjetničkog djela. Od slikarstva i kolaža do ambijentalnih prostora, kao njegov najvažniji životni projekt „Merzbau“, umjetnik ostaje vjeran svojim materijalima. Ta kompleksna trodimenzionalna work in progress instalacija, koja je ujedno njegov dom i atelje, pratila ga je u više navrata do kraja života i koncipirana je kao sinteza njegovog cjelokupnog rada. Ti artikulirani prostori podijeljeni u šiljastim „špiljama“ sastavljeni od svih mogućih materijala, nose u sebi emotivne, socijalne i političke poruke vezane za njegov privatni život te oštru kritiku prema dekadenciji u kojoj je njegova zemlja već odavno oronula.

César Baldaccini smatrao je da smeće ima svoju povijest jer se u njemu nalaze stvari koje su nekada bile odabrane ili oblikovane, koje su „živjele svoj život“ i nečemu služile i stoga su poprimile neku vrstu „stanovite ljepote“. Dalje, umjetnik razlikuje smeće razvrstavajući i onaj manje vrijedan (kao npr. građevinski otpad), koji definira „anonimnim“ jer se u njemu nalaze pretežno „neutralne“ i neupotreblijve stvari kao polomljene cigle, komadi betona ili lima. Za Césara smeće nije ono što je društvo odbacilo, već nešto što je netko ostavio u okolišu, pa

onda preuzima umjetnik za svoj rad“.

Andy Warhol tvrdio je da odbačene stvari imaju veliki potencijal za „zabavu“ i da je u njima više prisutan „humor“. U starim holivudskim filmovima s puno glazbe i glamura mnogobrojne filmske statistice bile su angažirane za pjevanje i plesanje, ali iz određenih razloga neke scene bile su izrezane i nisu uvrštene u konačni odabir produkcije. Izrezana scena postaje tako „komad otpada na podu u montažnoj sobi“ te se posljedično i djevojka koja je u njoj glumila pretvara na neki način u „ljudski otpad“ koji se neće nikada pojaviti u tom filmu premda je u snimljena i fizički je u njemu statirala. „Cijela originalna snimka bez rezova vjerojatno bi bila zabavnija nego konačno odabrana scena gdje je na kraju sve na svome mjestu“, kaže Warhol i nadodaje da kad su on i ekipa snimali dugometražne eksperimentalne filmove, na kraju je uvijek najviše volio upravo izrezane scene, koje je pažljivo skupljao i čuvao u posebnim kutijama.

Povodom njegovih asamblaža koji su stvoreni možda s najvećom raznolikošću otpada u povijesti umjetnosti, Daniel Spoerri razmišljao je o pisanju knjige o povijesti smeća. U jednom odlomku zabilježio je morbidnu, ali i zanimljivu kulturološku i socijalnu razliku koja se odnosi na izmet u afričkom i u zapadnoeuropskome svijetu. Naime, neka afrička plemena u zabitim i siromašnim selima, nemajući ništa drugo, koriste balegu kao dio građevinskog materijala te je razbacuju na krovove svojih kolibi. U švicarskim selima, ista balega se uredno i pažljivo akumulira u hrpama pokraj farme i predstavlja njeno „potencijalno bogatstvo“. Poljoprivrednik s najvećom i najkvalitetnijom hrpom gnojiva vjerojatno će imati najveći broj krava, uzgajat će najbolju travu i proizvodit će najviše mlijeka, a iduće godine će opet imati najveću hrpu balege od svih farmara u okolici. „To je nešto za pokazati. Tako nešto te potiče na razmišljanje koliko može biti bogat jedan čovjek“.

Tony Cragg polemizira s definicijom otpada i ne slaže se s izrazom koji neki kritičari upotrebljavaju da bi definirali taj materijal u vezi s njegovim radom. Engleski kipar uzima kao primjer plastične boce i razne ambalaže koje se mogu naći na plaži te navodi da „neki ljudi to vide kao smeće, dok neke druge ljude potiče na razmišljanje“. Umjetnik nadodaje da je „svaki element sjajan ili ružan ili je ipak nešto treće. Ovisi o rasponu naših kriterija“.

Sličnog mišljenja bio je i Picasso, koji je puno prije Engleza zabilježio duhovitu anegdotu vezanu za poznatu skulpturu „Glava bika“ iz 1942. g. Španjolac, opisujući kako je slučajno došao do ideje za taj asamblaž, ističe da su prije tog čarobnog spajanja ta dva elementa zaista bila bezvrijedni zahrđali upravljač i banalno sjedalo od bicikla te da ih je svatko mogao vidjeti na svoj način ovisno o vlastitoj sferi interesa i o „mentalnim rekvizitima“.

Ipak, najdirektniji od svih je možda talijanski umjetnik Claudio Parmiggiani, koji karikiranim riječima objašnjava svoj rad: „Za mene ima više života, više istine, više smisla za tragično u krpi ostavljenoj na podu, nego u cijeloj klasičnoj tragediji“.

Ova izložba direktno se referira na predavanje „Druga strana umjetnosti“ s podnaslovom „Kada otpad postaje umjetnost“ koje je održano u prostoru HDLU-a Istre 2023. g. u sklopu projekta „Edukacija mladih“. Također, ova izložba nema nikakve političke niti socijalne namjere, što bi eventualno ova tema mogla potaknuti.

Kako smo vidjeli, otpad je već odavno korišten u umjetničkim djelima i nitko više to ne osporava kao umjetnost. Stoga se spontano postavlja pitanje zašto umjetnici u ovom stoljeću još uvijek koriste otpad iako je u biti po tom pitanju sve već rečeno?

Ovom izložbom nastojimo odgovoriti na ovo pitanje kao i druga, makar u našem okruženju. Trash ili otpad, postoji i bit će ga sve više oko nas. Na nama je da prihvatimo taj izazov i, ako je moguće, da ga pokušamo pretvoriti u umjetnost.

Igor Gustini

Bakovic Natasha, Tuga za morem, asamblaž, 120x120x150 cm, 2024.

Barišić Jasna, Lavanda, reciklirani papir i akrilik na drvenom panelu, 35x65x13 cm, 2021.

Bunić Luciano, Bijelo smeće, videorad, 2024.

Dubovac Branka, poliptih Brojalica, 25x25x5 cm, 2017.-2018.

Herceg Teo, Od upoznavanja do vječnosti, ready made, 115x86x8 cm, 2023.

Vedran Karadža Tabulov, Navigando 5, asamblaž, 61x70x16 cm, 2021.

Katavić Petar, Ljubav, fotoprint na accafoam ploči, 60x40 cm, 2025.

Kokotović Adele, Nož na vodi, kombinirana tehnika na papiru, 38x55 cm, 2025.

Kranjčević Željko, Dream big, ready made, 60x30x45 cm, 2025

Licul Denis, triptih Food Wraps Revelation, fotografije mobilnim telefonom, 120x60 cm, 2024.

Marin Milan, NUX, kombinirana tehnika, 80x130 cm, 2025.

Marin Slavica, Zagrljaj, kombinirana tehnika, 240x70x70 cm, 2025.

Nicolac Ivica, triptih Cofee with Kandinsky (and Man Ray), fotografija, 24x30 cm, 2020.

Ostić Jadranka, Maska, kombinirana tehnika, 16x8 cm, 2025

Peculić Izabela, Otpad nije smeće, fotografija, 40x30 cm, 2024

Rotar Aleksandra, Ogdalo koje leluja na vjetru snimljeno Super8 kamerom, kombinirana tehnika, 60x60 cm, 2024.

Sikavica Silvija, bez naziva, kombinirana tehnika, 60x35 cm, 2023

Udovčić Mirna, Granulometar, 34x45x14 cm, asamblaz, 2017

Vasilj Irena, Item, kombinirana tehnika, objet trouve, 2,5x28x3 cm, 2023.

Zbašnik Andrej, Super aksiološki arhiv, ready made, objekt, A4, 2025.

Zdunič Marijan, Vreća, 40x70 cm, akril na najlonskoj vreći, 2025.

Zupčić Šime, Trenutak bez spoznaje, kombinirana tehnika, 110x60x70x cm, 2024

AUTORI:

NATASHA BAKOVIĆ, JASNA BARIŠIĆ, LUCIANO BUNIĆ, BRANKA DUBOVAC, TEO HERCEG, VEDRAN KARADŽA TABULOV, PETAR KATAVIĆ, ADELE KOKOTOVIĆ, ŽELJKO KRANJČEVIĆ, DENIS LICUL, MILAN MARIN, SLAVICA MARIN, IVICA NIKOLAC, JADRANKA OSTIĆ, IZABELA PECULIĆ, ALEKSANDRA ROTAR, SILVIJA SIKAVICA, MIRNA UDOVČIĆ, IRENA VASILJ, ANDREJ ZBAŠNIK, MARIJAN ZDUNIĆ, ŠIME ZUPČIĆ, DAVORIN ŽITNIK.

Nakladnik:

Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Istre, Zagrebačka 4, Pula – Pola

Za nakladnika:

Milan Marin, predsjednik

Strukovni / tehnički postav:

Igor Gustini

Lektura:

Nina Bašić

Grafičko oblikovanje:

Jadranka Ostić

Tisak:

Digicolor, Pula

Naklada:

200 primjeraka

